

**NIEUWSBLAD VAN DE
ARCHEOLOGISCHE WERKGROEP
PURMEREND**

Onder N.A.P. is het bulletin van de Archeologische Werkgroep Purmerend onder redactie van : Paul de Groot

De Archeologische Werkgroep is opgericht per 22 december 1995 en ingeschreven bij de kamer van Koophandel Noordwest Holland te Alkmaar onder nr. V 40626264.

De werkgroep heeft haar werkavond elke dinsdag van 20.00 uur tot 22.00 uur in gebouw "de Ark" Wilhelminalaan 1, 1441 EK te Purmerend (tevens postadres)
Telefoon : Dinsdagavond 0299 – 417542
E-mail : archeol@xs4all.nl

Het huidige bestuur is als volgt samengesteld:

Voorzitter

J.T.F. van Waard 0299-683195

Penningmeester

K.van Haver 0299-776808

Algemene bestuursleden

N. van den Brom

R. Lust

J. Lankelma

Voorbereidend Opgravings Coördinator

P.J. de Groot 0644103343

Contributiebedragen per jaar

- volwassenen € 16,-
- jeugdleden (t/m 17 jaar) € 11,50
- donateurs € 7,-

Bankrekening: Fortis Bank 98.02.09.013

Aanmelding als lid of donateur kan schriftelijk aan bovenstaand postadres, maar ook op de werkavonden.

Vriendelijk verzoek om bij verhuizing uw nieuwe adres schriftelijk door te geven.

Opzegtermijn: twee maanden voor het verstrijken van een verenigingsjaar.

Copyright:

Archeologische Werkgroep Purmerend

Onder N.A.P. – nr. 13 (december-2007)

Inhoudsopgave:

2	Colofon/Inhoud
3	Voorwoord en diverse mededelingen
4	Schenken/Tentoonstelling
5	Waterlands Archief
6-7	Notulen Ledenvergadering
8-9	Een toerist in eigen land
10-12	Ingezonden artikel
13-14	Archeo-Nieuws
15-16	Onderzoek Westerstraat
17-18	Onderzoek Plantsoengracht
19-20	Begraafplaats aan de Plantsoengracht

**Voorblad: Slot Purmersteyn te Purmerend met slotgracht anno 1625.
(kopergravure Claes Janszoon Visscher)**

Voorwoord en diverse mededelingen



Van de voorzitter:

Hier weer het voorwoord van de voorzitter. De komende maanden worden diverse opgravingen verwacht aan de Nieuwstraat, Zuidersteeg, Padjedijk en wellicht de Beemsterburgwal en het parkeerterrein aan de Kanaalstraat. 19 November is er gestart met het onderzoek aan de Westerstraat door het Archeologische Diensten Centrum. Helaas kunnen wij hieraan geen deelnemen vanwege de té zware vervuiling van de grond. (Het ADC moet dit onderzoek zelfs uitvoeren in maanpakken). 26 November is gestart met de opgraving aan de Plantsoenstraat bij het Kerkhof waar de oude algemene begraafplaats deels lag in 1664. Het gedeelte waar het onderzoek plaats gaat vinden werd in de 19^e eeuw reeds geruimd. Gezien er tijdens graafwerkzaamheden toch divers oud botmateriaal naar boven kwam is er besloten na een actie van de AWP hier een nader onderzoek uit te voeren.

I.s.m. het ADC en onze gemeente gaat de AWP een archeologische verwachtings- en beleidsadvieskaart opstellen voor de Gemeente Purmerend.

Een Archeologische waardenkaart over Purmerend i.s.m. AWP wordt volgend jaar opgesteld. Ook deze wordt door het ADC gedaan.

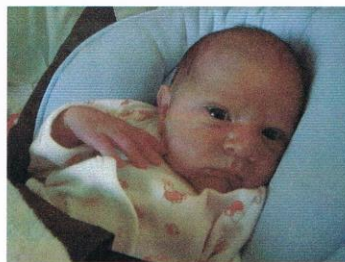
Het bureauonderzoek naar het Beemsterburgwalkwartier is door het Archeologisch Diensten Centrum afgerond. De AWP heeft hier een kleine bijdrage aan kunnen leveren. Wij hebben reeds het rapport ontvangen.

Sinds kort is de AWP weer in het gelukkige bezit van onze zeer gewaardeerde heer Duppen. Wij zijn hier zeer blij mee en heten Ivo hierbij van harte welkom.

Jan Mul is herstellende van een zweepslag. Deze heeft hij opgelopen tijdens een swingende dansavond met zijn vrouw. "Jan, Beterschap namens de AWP."

Erik Machiels is vader geworden.

Erik Machiels en zijn lieflijke vrouw Ageeth zijn de trotse ouders geworden van een zoon. De nieuwste aanwinst van de AWP heet Lucian en werd geboren op 9 augustus 2007. Wij wensen de ouders veel geluk en gezondheid toe.



Schenking:

Van Ivo Duppen mochten wij de gehele digitale versie van Westerheem ontvangen betreffende de jaartallen 1952 tot 2004. Ivo, namens de AWP onze hartelijke dank hiervoor.

Wonen in Waterland - Expositie in de openbare bibliotheek Waterland.

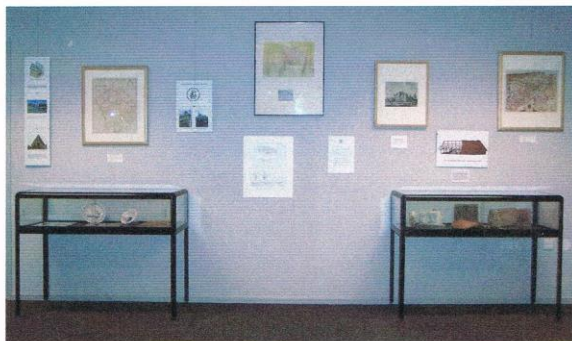
De AWP heeft van 17 augustus tot en met 25 september een expositie gehouden in de Bibliotheek op de Waterlandlaan. De reacties die wij mochten ontvangen waren erg positief. Monique en Paul hebben er een waar kunststuk van gemaakt.



Eén van de vitrines in de bibliotheek

Wonen in waterland – Expositie in het Streekarchief Waterland.

De expositie in de bibliotheek bleek een succes te zijn. Naar aanleiding hiervan zijn wij uitgenodigd door de heer J. Haag om deze expositie vanaf 13 oktober in het Streekarchief Waterland te exposeren. Ook deze expositie zijn door Monique en Paul ingericht.





WATERLANDS ARCHIEF

Landelijke Archievendag

WONEN IN HET ARCHIEF

Zaterdag 13 oktober 2007

Open Huis Waterlands Archief

Zaterdag 13 oktober 2007 is Landelijke Archievendag. Het Waterlands Archief houdt dan 'open huis' en toont wat het in huis heeft over de geschiedenis van het wonen in Waterland. Van prehistorische boerderijen tot kastelen en van 17^e eeuwse buitens tot 19^e eeuwse villa's en van 19^e eeuwse arbeiderswoningen tot nieuwbouw op woonerven. Rondleidingen bieden geïnteresseerden een blik achter de schermen (van 10.00 – 15.30 uur).

Programma

- Open dag van 10.00 – 16.00 uur met rondleidingen door het gebouw.
- Lezing dr. Corrie Boschma over bouwen in Waterland (13.30 uur).
- Expositie over de in de archieven te vinden documenten betreffende het thema wonen, zoals bouwvergunningen, kadastrale kaarten en leggers, notariële boedelbeschrijvingen, bestemmingsplannen, haardsteden- en verpondingsregisters, stadsplattegronden en kaarten, prenten en foto's, boeken en kranten.
- Dia-presentatie over monumenten in Purmerend.

Wij heten u van harte welkom!

NOTULEN ALGEMENE LEDENVERGADERING ARCHEOLOGISCHE WERKGROEP PURMEREND

Datum : 4 september 2007
Tijdstip : 20:00 uur
Aanwezig : Jan van Waard (voorzitter en secretaris), Kees van Haver (penningmeester),
Rene Lust (bestuurslid), Monique (lid) en Erik Machiels (notulist)

Opening

Jan van Waard is net op tijd aanwezig om de vergadering te openen maar was door het gehaast helaas wel zijn stukken vergeten.

Bespreking notulen ALV 30-05-2006

De aanwezigen constateren dat de opkomst iets beter is dan bij de laatste ALV. Er is één vraag die door Erik wordt gesteld.

Hoe zit het met het plan dat door Paul en Nico zou worden opgesteld ivm de invoering van de wet van Malta?

De gemeente Purmerend wil een vast bedrijf dat de opgravingen voor haar gaat uitvoeren. Zodra dit bekend is zal er een overleg plaatsvinden tussen de gemeente, ROB, AWP en dit nog te kiezen bedrijf.

Bespreking financieel jaarverslag 2006

De penningmeester geeft een korte toelichting mede naar aanleiding van de kascontrole door Erik Machiels.

- Het negatieve saldo aan het begin van het jaar is ontstaan door een voorschot van de penningmeester. Eigenlijk had dit als storting in de kas verwerkt moeten worden;
- Er is geen spaarrekening meer maar alle middelen staan op de lopende rekening;
- Er is een kleine kas die door Paul de Groot wordt beheerd voor de dagelijkse uitgaven. Al zijn uitgaven worden maandelijks verantwoord aan de penningmeester;
- In 2006 was er sprake van een negatieve exploitatie waarbij er is ingeteerd op het saldo van de rekening. Dit is een zorgelijke ontwikkeling omdat de vaste kosten dus niet worden gedekt door de contributies, donaties en vaste subsidie van de gemeente. Verwerkingskosten die voor specifieke opgravingen zijn gemaakt worden vergoed door of de gemeente of het bedrijf dat de opgraving heeft uitgevoerd;
- De hoge vaste kosten zullen door de penningmeester en voorzitter nog eens tegen het licht gehouden worden. Kan de printercartridge zelf worden gevuld? Rene Lust doet dit op zijn auto demontagebedrijf ook en zal hier nog verdere informatie over aanleveren
- Noodgedwongen is in 2006 de computer vervangen. Deze is onmisbaar bij het verwerken van alle vondsten, maken van rapporten en voorbereiden van tentoonstellingen;
- De subsidie voor 2007 is door de gemeente verhoogd naar EUR 1.725,- vanwege de bijdrage die de AWP levert aan het besef van de historie en archeologie van Purmerend;

Kascommissie 2006

Alleen Erik Machiels heeft de kascontrole uitgevoerd. Hij geeft aan dat de huidige penningmeester na de overdracht de zaken goed onder controle heeft en dat op een paar kleine zaken na de boekhouding is goedgekeurd.

Vaststellen Kascommissie 2007

Erik Machiels en Monique ? vormen na goedkeuring de commissie voor 2007.

Overige items met betrekking tot de AWP

- Opgraving in de Nieuwstraat 6, Witte cafe. De sloopvergunning is afgegeven voordat de Wet van Malta wordt toegepast door de gemeente Purmerend. Jan gaat proberen of de werkgroep zelf een kleine opgraving mag/kan doen. Indien dit kan dan vragen we hiervoor een subsidie aan bij de gemeente;
- Historisch Platform, er komt een boekje uit over de geschiedenis van Purmerend, dit in samenwerking van alle betrokken partijen;
- Rene Lust heeft veel oude foto's van Purmerend. Mogelijk leuk om te gebruiken bij de uitwerking van een opgraving, om te laten zien hoe de straat er vroeger uit zag;
- Mogelijke opgravingen: Beemsterburgwal, Kaasmarkt/Padjedijk (Koopmans optiek) en Westerstraat (Intertoys)

Rondvraag

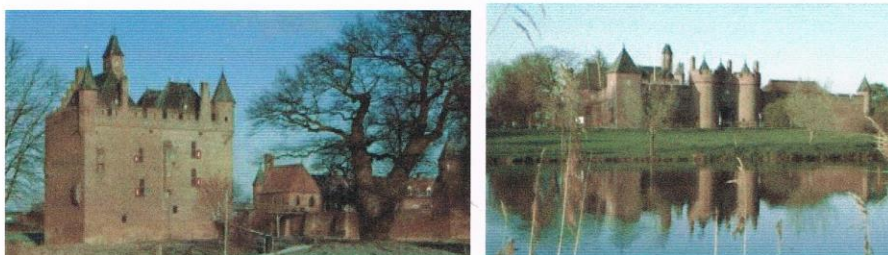
Kees van Haver	Kunnen we om meer leden te werven geen website (laten) bouwen? Goed idee, dit zal verder worden uitgewerkt;
Monique ?	Ze is het eens met Kees, er moet meer publiciteit komen voor de werkgroep. Zij gaat hierover nadenken;
Rene Lust	De vitrine in het WEC is een goed voorbeeld voor publiciteit. Rene heeft een kennis die veel Websites bouwt en als wij weten wat we willen gaat hij vragen of die kennis wil helpen. Misschien handig om een kleine werkgroep in het leven te roepen voor het ontwerpen van die site;
Jan van Waard	Dit jaar heeft Jan op enkele scholen een presentatie gehouden over de archeologie, dit is goed ontvangen. Misschien kunnen we de gemeente vragen om een kleine bijdrage voor de website;
Kees van Haver	Kunnen we geen advertenties zetten in ons blad? Gezien de beperkte oplage is de kans van slagen klein. Kunnen we het blad niet zelf printen ipv laten drukken? Rene zoekt uit wat voordeliger is;
Erik Machiels	Willen meer mensen stukjes schrijven voor ons blad? Maakt niet uit wat als het maar gerelateerd is aan archeologie. Rene gaat een artikel schrijven over de vondsten die hij jaren geleden heeft gedaan in de stort uit de Where.

Sluiting

Jan bedankt de leden voor hun aanwezigheid.

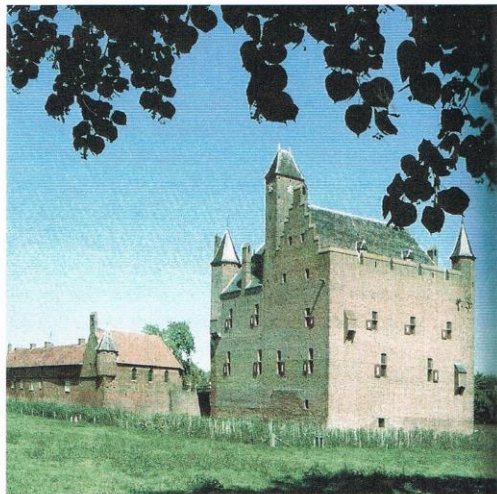
EEN TOERIST IN EIGEN LAND (Monique Mulder)

Opgetogen over mijn dagje uit ging ik met een tas vol proviand naar de trein die mij naar Arnhem zou brengen. In de trein vond ik een heerlijke verkoeling want de zomerse temperaturen deden mij naar adem snakken. Na ruim twee uur van deze verkoeling te hebben genoten kwam ik om 11.30 uur in Arnhem aan, alwaar ik op zoek ging naar de bus die mij verder naar kasteel Doornenburg zou brengen. Ik had pech de bus was net weg en over een uur zou er pas weer een nieuwe komen. Een ander kasteel bezoeken was geen optie want de wachttijden waren allemaal zo lang. Na het nodige eten en drinken naar binnen te hebben gewerkt was ik dan eindelijk met de bus op weg naar kasteel Doornenburg. Zodra ik de buitenkant van het kasteel zag voelde ik een siddering door mij heen gaan. Geweldig zoals het erbij stond, groots, imposant, hoog boven alles uit torennend, kortom een machtig geheel.



De rondleiding door het kasteel was interessant. Zo kwamen we in de raadzaal waar een stoel stond met klep erop waar men hun sieraden en geld in bewaarde en er vervolgens op gingen zitten aangezien men niemand durfde te vertrouwen. Zo komt men aan de uitdrukking: “op zijn geld zitten”. Vervolgens kwamen we in een slaapkamer waar een ongeloofelijk smal bedje stond. Dit was zo heb ik me laten vertellen omdat men vroeger half rechtop sliep aangezien ze bang waren dat het bloed naar het hoofd zou stijgen zodra ze gingen liggen en men dus zou overlijden. Dit vind ik eerlijk gezegd een beetje vreemd, want wat heeft de breedte nou met de lengte te maken? Daarna komen we in het gedeelte waar het eten werd bereid en opgeslagen. Er was o.a. een kast in de muur gebouwd waar het proviand in lag. Deze kast bleef koel en was dus de voorloper van de koelkast. Ook was er een oven aanwezig waar o.a. brood in werd gebakken maar ook wafels. Een lekkernij voor in die tijd maar ook nu nog steeds. Dit wafel bakken gebeurde vaak door kinderen net zoals kinderen nu nog koekjes willen bakken. Alleen tijdens het wafel bakken gebeurde het wel eens dat de wafels aanbakten doordat de twee wafelplaten die normaal op elkaar moesten liggen werden verschoven waardoor het deeg eruit liep en aanbrandde. Dit was het gevolg van kinderen die niet oplette en teveel stonden te kwebbelen. Hier ontleent men dan ook de uitdrukking “je moet je waffel houden”, aan. Want zodra de wafels aanbrandden werd gezegd. Dan zijn we nu in het kleinste kamertje aanbeland. Als je er in loopt is het inderdaad klein en smal. Je kan er letterlijk haast je kont niet keren. Om je behoefte te kunnen doen waren er uitbouwsels aan de buitenkant van het kasteel, de zogenaamde “poepgaten”. Na dit allemaal te hebben gezien was er in een heel ander gedeelte van het kasteel de wapenkamer. Hier hingen o.a. de zwaarden, sommige daarvan met prachtig versierde handvaten. Twee soorten kruisbogen waarvan 1 soort in de loop van tijd niet meer gebruikt mocht worden omdat deze te “dodelijk” zou zijn en er was de ingang van een kerker. Doch niet zomaar een kerker maar de kerker uit de film Floris. Want na het zien van deze kerker besloot men dat de film daar omheen gebouwd moest worden. Hij is dus niet bij toeval ontdekt.

Zo is bijna de gehele film Floris in dit kasteel opgenomen met hier en daar een uitstapje naar kasteel Doorwerth en Loevestein. Zelf heb ik ook nog even gevoeld hoe het was om als ridder verkleed te zijn. In het begin viel het met het ongemakkelijk zitten wel mee, maar ik kan me voorstellen dat zo'n harnas na verloop van tijd steeds zwaarder gaat wegen. Ridders werden ook te paard geholpen door een schildknaap. Deze hielden hun handen in een kromming waar de ridders hun voet in konden zetten om zo het paard te bestijgen. De schildknaap gaf de ridder dan een zetje. Maar deden ze dat nou te hard dan viel de ridder er aan de andere kant weer af. Vandaar de uitdrukking 'hij is over het paard getild'. Ik snap überhaupt niet hoe ze erin hebben kunnen vechten. Maar dat hoorde nou eenmaal bij die tijd. Net zo goed als het kasteel bij die tijd hoorde. Dit kasteel heeft de hoogste hooggewelven van alle kastelen in Nederland, en bevat alles wat een kasteel in mijn ogen zo aantrekkelijk maakt. Torentjes, prachtige ramen, kantelen, hoekjes, nisjes en er is ook nog een kapel aanwezig. Maar, en dat vind ik nog het leukste, gezien mijn belangstelling voor archeologie, er blijkt ook nog na enige navraag over archeologische vondsten, een geheime gang aanwezig te zijn die nog moet worden uitgegraven en waarvan ze vermoeden dat er archeologische waardevolle spullen in liggen. Er stond overigens een hele mooie Terra Sigillata schaal op een even mooie oude kast in de ridderzaal. Het kasteel is gebouwd in 1295 en voor het kasteel op de binnenplaats staat een eik van 1000 jaar oud. Het is goed te zien waar de bliksem is ingeslagen. De stam is op bijzondere wijze van elkaar gesplitst. Het lijken als het ware twee deuren die schuin tegenover elkaar open staan. Na alle informatie tot mij te hebben genomen vervolg ik mijn terugweg. Deze verliep gelukkig sneller, aangezien ik nog een kasteel wilde bezichtigen. Dus ging ik terug naar het station om vanuit daar een twintig minuten durende wandeling te maken naar kasteel Zypendaal. Alleen de wandeling was iets langer, ruim een half uur als het geen drie kwartier was. Dus toen ik bij het kasteel Zypendaal was aangekomen was de toegangstijd, welke tot vier uur was, inmiddels ruimschoots verstreken. Helaas, maar volgende keer beter. Ik besloot een terras op te zoeken en een heerlijk Belgisch pintje te pakken. Ik zou zo meteen wel op zoek gaan naar een eettentje. Heerlijk Italiaans gegeten. Na acht weken diëten was ik daar wel aan toe. Kortom een heerlijke dag gehad. Een toerist in eigen land, geweldig toch?



Ingezonden artikel over archeologische vondsten in de duinen van Noord-Holland.

In september 2007 mochten wij een artikel ontvangen van een van onze leden, Nancy M. Hendriksen-Watson. Het artikel gaat over de verrassende vondsten welke de PWN, Waterleidingbedrijf Noord-Holland, soms doet tijdens het afplaggen van duinvegetatie. Hierbij wordt veelal een archeoloog ingeschakeld welke waardevolle informatie veilig zal stellen.

Scherven in het stuifzand

Archeologische vondsten in de PWN duinen

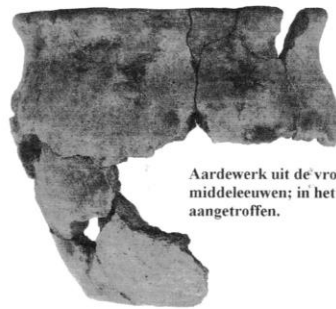
(artikel door Jan de Koning, werkzaam bij Hollandia archeologie te Zaandijk)

Toen in 2002 het duingebied Groot Olmen werd afgeplagd kwam daar tot ieders verrassing een brok geschiedenis tevoorschijn. En wel, resten uit de vroege Middeleeuwen, een periode waarvan we zeer weinig weten en waarover wij in de archeologie weinig informatie tegenkomen. Deze ontdekking onderstreept maar weer eens hoe belangrijk de duinstrook in het verleden geweest is als woongebied. Al vanaf het moment dat er duinen bestonden, werden ze bewoond door mensen. Sterker nog; men kon in die tijd in het westelijke kustgebied alleen maar wonen en akkeren op de hogere en drogere duingronden. De oudste bewoning van de kustduinen in westelijk Nederland dateert uit 3500 jaar voor Christus. De kustlijn bestond toen nog maar enkele eeuwen en lag tien kilometer oostelijker dan de huidige kustlijn. Zo lag er een strandwal van Uitgeest naar Akersloot, een oude hoge zandrug waar een 4000 jaar oude akkerlaag werd aangetroffen. Uit de periode daarna, de Brons- en IJzertijd, kennen we in het hele duingebied meerdere vindplaatsen. Maar uitgerekend van het meest geschikte en uitgestrekte woongebied, namelijk de vijf kilometer brede kustduinzone, weten we relatief weinig omdat het oude landschap bedolven ligt onder meters dikke stuifzandpakketten. Die zijn grotendeels pas ontstaan tussen 900 en 1200 jaar na Christus. Ze worden de Jonge Duinen genoemd en zijn feitelijk een perfecte bescherming van het bodemarchief.

Uit de duinen tussen Schoorl en Zandvoort, waren sinds de jaren vijftig en zestig van de vorige eeuw, nog maar enkele archeologische vindplaatsen bekend. Maar overal waar in dit gebied gegraven wordt, komen vondplaatsen tevoorschijn. Het duingebied is in het verleden dus zeer intensief bewoond en gebruikt geweest, totdat de mensen vanaf de tiende eeuw na Christus door zandverstuivingen zijn verdreven. Een tweede conclusie die uit de verspreiding en de datering van de archeologische vindplaatsen getrokken kan worden, is dat er in het duingebied betrekkelijk veel vroegmiddeleeuwse vindplaatsen zijn. In het lager gelegen achterland, zoals het voormalig Oer-IJ estuarium, worden ze zelden aangetroffen. In de duinen komen ze overal tevoorschijn waar men maar diep genoeg graaft. Een eventuele verklaring hiervoor is te vinden in de Romeinse tijd, de eerste drie á vier eeuwen van de jaartelling. In die periode had Kennemerland de grootste bevolkingsdichtheid tot dan toe. We weten vooral veel van deze periode door de vele opgravingen in het lager gelegen land Oosten van de duinstrook bij Castricum, het Oer-IJ-estuarium, of het "land van Hilde" waarover momenteel een tentoonstelling is in bezoekerscentrum De Hoep, met de titel "schatten onder je voeten". In deze periode hebben er zeker mensen in het duingebied gewoond.

Dat weten we van opgravingen van een nederzetting uit de eerste eeuw op het Hoogoventerrein, maar veel andere duinvindplaatsen uit deze periode zijn niet bekend. Het is mogelijk dat het kwetsbare duingebied te lijden heeft gehad van de intensieve bewoning in de Romeinse tijd, en vanaf de tweede of derde eeuw op grote schaal begon te verstuiven. Na de Romeinse tijd en zeker vanaf de late derde en vierde eeuw, het begin van de tijd van de volksverhuizingen, werden grote delen van het kustgebied verlaten. Hierdoor kreeg de vegetatie kans zich te herstellen. Uit onderzoek van stuifmeel in de bodem blijkt inderdaad dat de bosvegetatie zich herstelt in de vierde, vijfde en zesde eeuw. Vanaf dat moment worden de duinen geleidelijk weer intensiever bewoond.

In het stuifgebied Groot Olmen in de Kennemerduinen bij Bloemendaal werden maar liefst 24 vindplaatsen aangetroffen, waar fragmenten van bot, natuursteen en aardewerk aan het oppervlak lagen. Hiervan zijn er drie opgegraven die direct door het stuiven dreigden te verdwijnen. Er werden allerlei sporen van nederzettingen gevonden, zoals de afdrukken van palen van drie boerderijen, erfgreppels, grotere kuilen, stookplaatsen en zelfs een waterput. De boerderij-erven die in kaart werden gebracht, lagen als eilandjes in een zee van stuifzand. Rondom deze huisplaatsen werden op meerdere plaatsen ploegsporen, karrensporen en pootafdrukken van koeien en zelfs van beslagen vee gevonden. Deze restanten geven veel meer een totaalbeeld van het vroegmiddeleeuwse cultuurlandschap dan de meeste andere opgravingen. We weten niet alleen waar de boerderijen stonden maar ook waar hun akkers en hun wegen lagen.



Aardewerk uit de vroege
middeleeuwen; in het duingebied
aangetroffen.

Van de oudste nederzetting is een deel opgegraven. Hiervan zijn vooral de begrenzende greppels opvallend. Daarbuiten zijn geen nederzettingssporen aangetroffen, maar lijkt het oorspronkelijke terrein wel naar beneden te hebben afgelopen. Op dit hellende vlak is een grote hoeveelheid afval gevonden precies bij de hoek van de nederzetting. Het is alsof ze het hier over de schutting gegooid hebben. Waarschijnlijk is het snel na het uitstorten afgedekt door ander afval en een jongere akkerlaag. Deze laag is ontstaan binnen een relatief korte periode. Ook het aardewerk wijst hierop. Het gaat om fragmenten van een beperkt aantal potten, hooguit 50 stuks. Ook is het aantal potvormen beperkt tot drie typen: een wijdmondige schaal- of komvorm, een nauwmondige bekervorm en een schenkan met een handvat. Het is frappant dat al dit aardewerk van ver komt. Het is geïmporteerde waar uit Rijnland en de Eifel. Het is in grote productiecentra massaal op de draaischijf vervaardigd. Hierdoor is het aardewerk goed te vergelijken en herkenbaar belangrijker nog, dateerbaar voor de archeoloog.

Het aardewerk heeft kenmerken die typisch zijn voor de vijfde eeuw, maar met varianten. Zo worden de vondsten voorlopig gedateerd in de late vijfde en vroege zesde eeuw, de periode van 475 tot 525. In diezelfde laag zitten ook veel dierlijke botten, van het gebruikelijke slachtafval van vee, maar ook geweefragmenten van edelherten.

Twee andere opgegraven vindplaatsen dateren van de vroege achtste eeuw (700-750). Beide liggen niet ver uit elkaar en kunnen zelfs uit dezelfde tijd zijn. Op beide plaatsen zijn afdrukken gevonden van gebouwen. De noordelijke vindplaats betreft feitelijk één gebouw, tien meter lang en vijf meter breed met twee brede tegenover elkaar liggende ingangen in het midden. In de binnenruimte aan beide zijden liggen haardkuilen. Het is waarschijnlijk eerder een werkplaats geweest dan een boerderij. Mogelijk dat het gebouw door brand aan zijn einde is gekomen, want veel sporen van paalkuilen waren zwart van de houtskool. Later is het terrein akkerland geworden, op een hoger niveau waren namelijk ploegsporen zichtbaar. Op de andere vondplaats werden de sporen gevonden van twee over elkaar gebouwde boerderijen. Het was een woonstalhuis van ongeveer vijf bij twintig meter, dat op bijna dezelfde plaats is herbouwd. In beide gebouwen werd een haardkuil aangetroffen. De boerderijen hebben dezelfde oriëntatie als het gebouw op de nabij gelegen vindplaats. Bij deze boerderij werden ook nog een afvalkuil en een waterput gevonden. Rondom de boerderij lagen naast aardewerkfragmenten ook enkele ijzeren voorwerpen waaronder een klein zwaard, enkele messen en nagels.

De vroege achtste eeuw, zo rond 720, is de tijd waarin het gebied van Frieze in Frankische handen overging en de missionarissen Wilibrordus en Bonifatius er bekerend rondtrokken. Binnen de vroegmiddeleeuwse gouw Kinhem, tegenwoordig Kennemerland, vervulde het brede duingebied tussen Velsen en Bloemendaal waarschijnlijk al voor de Frankische annexatie een centrale rol. Archeologische bronnen wijzen echter op een nog grotere ouderdom van deze centrale functie, zoals de enige vroegmiddeleeuwse goudschat van Noord-Holland die in de negentiende eeuw bij de aanleg van het Noordzeekanaal bij de Zuiderluis bij IJmuiden werd gevonden. Deze schat bestaat uit zeventien gouden munten waarvan de jongste dateren uit 575 na Christus. De herkomst van de munten wijzen naar Constantinopel, Pannonië (het huidige Hongarije), Trier en Zuid-Frankrijk. Het verhaal achter deze exotische muntschat in zo'n afgelegen duingebied wijst op een teruggekeerde frieze huurling, die in Frankische dienst heeft gevochten voor een Merovingische vorst in het Zuiden van Gallië (Frankrijk). Zijn oude dag wilde hij graag 'thuis' doorbrengen. Sinds de opgravingen in 2006 weten we ook dat er inderdaad nog (of weer) mensen woonden in dit duingebied, in ieder geval de voorouders van deze Friese krijger.

Vikingzwaard op Wieringen

De Griekse amateur-archeoloog M.Plevrakis vond in mei 2006 in het uitbreidingsplan Slingerweg in Hyppolytushoef een zwaard afkomstig van een Viking. Het zwaard is gerestaureerd en zal als pronkstuk te zien zijn op de tentoonstelling “wapens en strijd in de Vikingtijd” in het VIC, het Viking Informatie Centrum. De tentoonstelling wordt op 10 augustus geopend en duurt tot 1 augustus 2008.

Het 78 centimeter lange zwaard is met een metaaldetector bij een bouwput ontdekt. Volgens de vinder, Michael Plevrakis, is het bij het vinden uiteengevallen in drie delen. De verroeste ijzeren kling is nog deels bedekt met leren restanten van de schede. Het handvat eindigt in een driehoekige knop, kenmerkend voor zwaarden uit de 9^e eeuw.

Het is na de ontdekking van twee zilverschatten bij het buurtschap Westerklijf in de jaren 90 een nieuwe bevestiging van de vroege aanwezigheid van de Vikingen in Noord-Holland. Het zwaard is inmiddels vakkundig gerestaureerd en geconserveerd en deskundigen buigen zich momenteel over de ouderdom en herkomst van het zwaard. De vondst levert een belangrijke bijdrage aan de geschiedenis en archeologie van Noord-Holland.



voorbeeld van een Vikingzwaard



diverse handvatten van Vikingzwaarden

Bakkersplein in Castricum wordt nu snel een bouwput (Noord-Hollands dagblad)

Castricum – Binnenkort gaat de bouw van het woonwinkelcomplex aan het Bakkerspleintje van start. De Gemeente heeft vorige week de bouwvergunning verleend voor het project. De bouw van dit complex zou begin volgend jaar dan kunnen beginnen. Tussendoor zal een archeologisch onderzoek moeten gaan plaats vinden.

Boerderij Tolweg onder slopershamer bezweken! (Noord-Hollands dagblad)

Heemskerk – De oude witte boerderij aan de Tolweg, de boerderij van Kager, bestaat niet meer. Een laatste poging van de Historische Kring Heemskerk om de sloop stil te leggen, heeft niet mogen baten. Het pand is met de grond gelijk gemaakt.

De HKH heeft nul op rekest gekregen op haar verzoek om een gedegen archeologisch onderzoek uit te laten voeren op de plek van de boerderij. De Gemeente Heemskerk ziet geen mogelijkheden om dat onderzoek op te leggen en al helemaal niet de sloop hiervoor op te houden.

Een beroep op de Wet van Malta wijst de Gemeente Heemskerk van de hand. De wet is sinds 1 september 2007 van kracht voor heel Nederland en gezien de sloopvergunning enige tijd hiervoor is afgegeven valt een archeologisch onderzoek dus buiten de wet, aldus de Gemeente. De reden voor het verzoek van de HKH waren signalen dat met name onder het woonhuisgedeelte van de boerderij sporen aanwezig zouden kunnen zijn van het eeuwenoude tolhuis.

Noot red.: Het is ontzettend jammer om te zien dat een Gemeente deze kans op een stukje vastlegging van de geschiedenis van Heemskerk voorbij laat gaan. Wij denken dat vele dit ten zeerste betreuren. Ook de toekomst zal dit helaas straks weer moeten bevestigen. De sloopvergunning was al afgegeven, maar toch? In het bouwplan kan alsnog een onderzoek worden afgedwongen. Ook had de Gemeente hier kunnen werken in de “Geest van de wet van Malta”. Een Gemeente kan ontzettend veel tijdens de bouwprocessen, ik zie dit nu gelukkig wel gebeuren in onze Gemeente. Wij wensen de HKH veel kracht en doorzettingsvermogen toe om dit soort vreemde uitlatingen van haar Gemeente tegen te gaan. Wij hopen dat de HKH hierdoor niet te veel ontmoedigd zal zijn om vernietigingen van ons erfgoed in Heemskerk te voorkomen!

Archeologen aan de slag in Purmerend (Noord-Hollands dagblad)

Purmerend – De menselijke resten die onlangs zijn opgegraven aan de Plantsoengracht gaan naar de Nieuwe Algemene Begraafplaats aan de Purmerweg. Dat zal ook gebeuren met de menselijke resten die mogelijk nog worden gevonden tijdens een officieel onderzoek. De Gemeente wil de vindplaats nauwkeurig laten onderzoeken door het Archeologisch Diensten Centrum (ADC).

Daar waar deze week botten en schedels werden aangetroffen bij graafwerkzaamheden tijdens het leggen van elektriciteitskabels liggen hoogst waarschijnlijk nog meer menselijke resten. “De kraandrijver heeft kraak- en piepgeluiden gehoord en dat duidt op de aanwezigheid van doodskisten”, aldus Jan van Waard, voorzitter van de Archeologische Werkgroep Purmerend. Wat ligt er onder die kisten? Op die vraag willen we graag een antwoord.

Archeologische topvondst in Kennemerduinen (Haarlems Dagblad)

Bloemendaal – Archeologen hebben afgelopen week in de Kennemerduinen de resten blootgelegd van zes boerderijen uit de 6^e en 7^e eeuw. De vondsten, gedaan in het afgeplagde duingebied Groot Olmen, zijn volgens deskundigen volstrekt uniek voor West-Europa. Er is een afdruk gevonden van een voor die tijd enorm woonstalhuis van 31 bij 6 meter. Ook is er veel gebruiks aardewerk aangetroffen. De wijze van de bouw van dit huis is in Nederland nog niet eerder aangetroffen.

NH Dagblad 21-3-2007

Oudheidkundige resten Westerstraat

VAN ONZE VERSLAGGEVER

PURMEREND - Archeologen kunnen binnenkort aan de slag aan de Westerstraat. Daar wordt een winkelpand gesloopt om plaats te maken voor een nieuwe winkel met daarboven appartementen. Op basis van historische kaarten en gegevens is de verwachting dat zich onder het gebouw archeologische resten bevinden vanaf 1560, en mogelijk zelfs uit de veertiende eeuw.

Het plan om de bestaande bebouwing aan de Westerstraat 65-71 te slopen en het terrein opnieuw te ontwikkelen in het kader van het project 'Wonen boven winkels' is al enkele jaren in ontwikkeling. De bedoeling is dat het pand van speelgoedzaak Intertoys tegen de vlakte gaat om plaats te maken voor een nieuwe Intertoys en daarboven vijftien appartementen. De bovenwoningen krijgen een gezamenlijke entree.

Volgens de Cultuurhistorische Waardenkaart is er op het gebied sprake van hoge archeologische waarden. De verwachting is dat het terrein na de sloop van het huidige panden informatie prijsgeeft over de bewoners van Purmerend vanaf de Late Middel-

eeuwen. Mogelijk zijn er zelfs resten van bebouwen die dateren uit de veertiende eeuw. Het is waarschijnlijk dat archeologische resten in het hele plangebied, zowel aan de kant van de Westerstraat als aan de zijde van de daarachter gelegen Westersteeg, kunnen worden opgegraven. Ze kunnen direct onder de oppervlakte liggen.

Ook met de sloop van de bestaande bebouwing moet voorzichtig worden omgegaan, aldus het archeologisch rapport. Aanbevolen wordt om bouwhistorisch onderzoek te laten doen om vast te stellen of er delen van historische bebouwing aanwezig zijn, en die te documenteren. Volgens de gemeente is het pand echter niet zodanig waardevol dat het niet gesloopt mag worden. Het staat dan ook niet op een monumentenlijst.

De archeologische waarden kunnen niet behouden blijven in de grond. Om die reden moeten er opgravingen plaatsvinden, om eventuele archeologische waarden veilig te kunnen stellen. Op die manier kan ook informatie worden verkregen over de vroegere bebouwing op deze plek, en de toenmalige bewoners van de stad.



De speelgoedwinkel van Cruijff.

Een mooi artikel in de krant. De AWP was er al klaar voor. Dit jaar zou er weer een onderzoek plaats gaan vinden en de leden waren dol enthousiast. Helaas!! Na diverse mailtjes was het de ene keer wel mogelijk en dan weer niet. Uiteindelijk bleek de grond te zwaar verontreinigd te zijn zodat de AWP hier geen deel aan mocht nemen. Vreemd genoeg heb ik in een gesprek tijdens de opgraving met de archeoloog begrepen dat er alleen een keuring nodig had geweest om deel te kunnen nemen aan het onderzoek. Zelf heb ik op het terrein ernaast, met dezelfde verontreinigde waarden, na een keuring ook meegeholpen. Het terrein zelf was vrij aardig toegankelijk. Ik mocht foto's nemen tijdens de opgraving en in het weekeinde mochten wij ook het een en ander doen. Veel gemopper binnen de AWP was het gevolg.

Af en toe eens langs gaan en kijken hoe de stand van zaken was. De Archeoloog beloofde mij foto's door te mailen van de opgraving. Ik hoop dat ik ze nog eens zal ontvangen.

Diverse funderingen lagen al vrij. Maar ook hier mocht er niet te diep gegraven worden want de bedreiging was tot 1,5 meter onder het maaiveld vastgesteld? Ik heb verder nog niet veel informatie gehad over de opgraving.



Vrijgegraven funderingen op het terrein.

Ik heb wel begrepen dat er een gedeelte van een keldertje werd aangetroffen geheel bekleed met wandtegels. Door diverse personen zijn de tegels na het slopen van deze kelder op eigen wijze van de restanten muur verwijderd. Wat rest zijn de foto's. Wat rest zijn weer vele vragen!



De wandtegels van de kelder, nu in particulier bezit.

ARCHEOLOGISCH ONDERZOEK PLANTSOENGRACHT

Naar aanleiding van de vondst door een kabelmaatschappij van enkele schedels tijdens graafwerkzaamheden heeft de Gemeente Purmerend besloten de verdere graafwerkzaamheden middels een archeologisch onderzoek uit te laten voeren.

Maandag 26 november werd er gestart met het onderzoek naar de restanten van de oude begraafplaats aan de Plantsoengracht. Het Archeologische Diensten Centrum (ADC) kreeg vijf dagen de tijd om het geheel in kaart te brengen. Het doel van dit onderzoek was het vaststellen van de omvang met hierbij de ligging, aard, datering en de archeologische waarde van deze vindplaats. De aangetroffen menselijke skeletten zijn hierbij in kaart gebracht. De AWP heeft deze vijf dagen de Vlaamse archeologen geassisteerd met het nodige graaf- en troffelwerk. Jan, Monique, Erik, Kees en Paul wisten enkele uren vrij te maken en het barre novemberweer te trotseren. Jan, als motor, wist de AWP-ers te leiden en te motiveren. Bij de regenbuien werd er zelfs een regenscherm boven de sleuf aangebracht.



Tijdens het onderzoek werden 92 schedels geborgen. Niet alle hierbij behorende skeletten konden worden geruimd daar een deel van deze geraamten zich buiten het opgravingsvlak onder de bossage bevonden. Een tweede deel bevond zich onder een grote kabel waar een zeer hoge voltage doorheen liep. Het risico hieronder te graven was te groot. Nadat enkele skeletten zorgvuldig door de archeologen uitgeprepareerd, ingetekend, ingemeten en gefotografeerd werden, zijn deze restanten verwijderd en voor verder onderzoek meegenomen naar het ADC. Na overleg met de Gemeente heeft de AWP de resterende overblijfselen met het nodige respect verwijderd en verzameld. Deze restanten zijn reeds herbegraven op het kerkhof.



Monique tijdens het uittroffelen van een skelet.

De kisten waar de skeletten in begraven werden waren grotendeels weggerot. Hier en daar bevonden zich nog de overblijfselen van de houten kisten in de bodem. Er werden ook vele ijzeren nagels aangetroffen die van de kisten afkomstig waren. Vreemd genoeg zijn er verder geen metalen voorwerpen aangetroffen. Eigenlijk werd er wel verwacht dat er hier of daar een kruisje zou worden aangetroffen gezien dit toch een Katholieke begraafplaats was. Misschien waren deze graven al eens herbegraven en ontdaan van alle bijbehorende zaken? In ieder geval wordt voorlopig verondersteld dat de overblijfselen dateren uit de 18^e eeuw. De restanten welke meegenomen zijn worden nog nader onderzocht door het ADC. Wellicht kan hierna een meer exacte datering worden vastgesteld.



Een van de vele schedels

Bij het ruimen zijn alle restanten van de geraamten zo goed als mogelijk verwijderd. De restanten bevonden zich in een laag tot 2 meter onder het maaiveld. Hieronder bevond zich een stortlaag die uit Purmerend afkomstig zal zijn. Hoe dik de stortlaag was is niet bekeken. De stortlaag bevatte veel scherfmateriaal uit de periode 1750 – 1800. Ook hier weinig metalen voorwerpen op een enkel muntje na. Wel zijn een tweetal vrijwel gave aardewerk voorwerpen uit deze stortlaag geborgen. Het betreft een lekbakje of testje en een zalfpot.



BEGRAAFPLAATS AAN DE PLANTSOENGRACHT IN PURMEREND

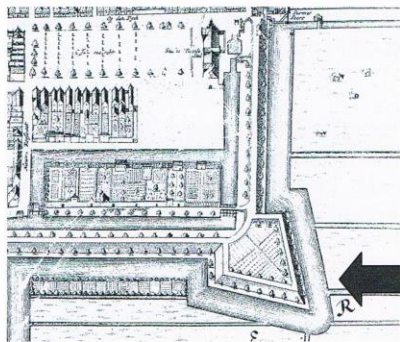
(door Jan Dekkers)

In 1358 kreeg de Purmerendse gemeenschap toestemming van de Bisschop van Utrecht om een eigen kapel te bouwen met het voorrecht een eigen begraafplaats te bezitten. Die plek is de huidige Kaasmarkt, toen Stenebrug geheten. Na de grote stadsbrand van 1519, waarbij ook de kerk een prooi der vlammen werd, is een nieuwe twee-beukige kerk gebouwd in het verlengde van de rooilijn van de Hoogstraat. In deze kerk werden veelal gefortuneerde en bekende Purmerenders begraven. Een grafschild van de familie Riccen is uit die oude kerk bewaard gebleven en bevindt zich nu in de huidige Nicolaaskerk. De gewone man werd begraven aan de zuidkant van de kerk, wat nu "achter de Kerk" heet.

Na een schenking in 1392 werd op donderdag na St. Cathriendag, dus eind november, het St. Ursulaklooster opgericht in een huis aan de nieuwe Koestraat, net buiten de stadswallen. Na een nieuwe schenking werd in 1399 het klooster uitgebreid. In 1418 kreeg het klooster het recht om een eigen kerkhof te bezitten, waarop niet alleen religieuzen, maar al degenen die op de grond van het klooster waren overleden, begraven werden. Dit kerkhof was gesitueerd ten oosten van de kapel van het klooster. Dus het begin van de huidige Koemarkt, binnen een lijn van Geerlings (ongeveer de Stamsteeg) tot de Koestraat. In 1572 voltrok zich in Purmerend de Beeldenstorm. Het Ursulinenklooster werd verwoest en daarmee werd ook het kerkhof niet meer gebruikt.

Na de drooglegging van de Beemster, Purmer en Wormer begin zeventiende eeuw, kwamen aanzienlijk meer vee en producten naar de Purmerendse markt. Het stadsbestuur kreeg in 1645 toestemming van de Staten van Holland en Westfriesland om de stad te vergroten. Deze uitbreiding omvatte een gebied begrensd door de Where, het Looiersplein, Plantsoengracht en de Nieuwstraat. De versterkingen op de Koemarkt en Koestraat werden geslecht en een nieuwe wal werd opgeworpen langs de Plantsoengracht. Om de stad te verdedigen had men vijf bastions aangelegd. Deze vijfhoekige uitbouwsels werden aangelegd op de plaats van het kerkhof op de hoek van de Nieuwegracht, het Schoolplein, aan de westzijde van het Slot, nu de sluis, bij de Noordermeelmolen op het einde van de Hoornse Buurt en op het Looiersplein.

In 1664 werd de begraafplaats ingericht op het bastion op het eind van de Nieuwstraat. Daardoor kwam er rond de kerk meer ruimte vrij voor de markt. De plaats van het klooster met tuin en kerkhof, aangeduid als de "Cloosterwerff" werd ingericht tot beestenmarkt.



Situatie kerkhof aan het einde van de 17^e eeuw

Het nieuwe kerkhof was een algemene begraafplaats. Langzamerhand kregen de Katholieken het oostelijk gedeelte toebedeeld. De toestand op deze begraafplaats was allertreurigst, aldus P.M.Verhoofstad in zijn geschiedeniswerk over Purmerend. Het was een vormeloos dubbel stuk grond, haaks aan elkaar verbonden, veel te klein en slechts door een haag van de openbare begraafplaats gescheiden. Het ergste was voor de Katholieken dat de kerkelijke gebeden en plechtigheden bij een begrafenis achterwege moesten blijven.



De oude begraafplaats aan de Nieuwstraat

Op 27 januari 1875 vierden Nicolaas Brantjes en Josephina Brantjes-Truffino hun 37 ½ jarig huwelijksfeest. Ter gelegenheid hiervan schonken zij een stuk weiland aan het Katholieke kerkbestuur. Dit werd een stuk grond aan de Overweerse Polderdijk met een omvang van 44 bij 25 meter. Op 1 juni 1876 werd dit nieuwe kerkhof door een gemachtigde van de Bisschop van Haarlem geïnspecteerd en ingezegend in aanwezigheid van burgemeester en wethouders, kerkbestuur en tal van parochianen. Bij gelegenheid van het 40 jarig huwelijksfeest van dezelfde familie Brantjes werd de bovenbouw van de kapel geschonken, welke nu gerestaureerd word.

Het katholieke gedeelte aan de Plantsoengracht werd dus na 1 juni 1876 niet meer gebruikt en bleef vele jaren ongebruikt liggen. Het werd vlak gemaakt en later als kweektuin gebruikt. Rond de vijftiger jaren van de vorige eeuw is het ontruimd en afgegraven waarna het bestraat werd en in gebruik werd genomen als parkeerplaats. Nu blijkt dat het ruimen destijds niet geheel zorgvuldig is uitgevoerd.

Vermeldenswaardig is nog dat het laatste deel van de Nieuwstraat in de volksmond Kerkhofspadje werd genoemd. Het laatste rijtje huisjes langs dit Kerkhofspadje, waar nu de schapenmarkt is, werd de twaalf apostelen genoemd. In een kroniek vond ik nog het volgende: Op de Kerkhofschans was een lijnbaan ingericht welke in 1803 werd verkocht aan Corn. Groot, wiens familie de touwslagerij "De Hoop" tot het begin van de twintigste eeuw in bedrijf had. Rond 1950 verkocht Cees Liet in de Weeshuissteeg nog touwwerk wat in De Hoop gemaakt was.